

NYHETSLISTA SOMMAREN OCH HÖSTEN 2010

Högtärade Maestro! Högtärade Herr Baron! Korrespondensen mellan Axel Carpelan och Jean Sibelius 1900–1919

Utgivare Fabian Dahlström

ISBN 978-951-583-200-9

Ca 540 s., inbunden, illustrerad, utkommer i augusti

Pris ca 40 €

Efter Axel Carpelans död 1919 antecknade Jean Sibelius i sin dagbok: "För hvem skall jag numera komponera?" Brevväxlingen mellan dem inleddes nitton år tidigare och utvecklades till en nära vänskap. Enslingen Carpelan saknade musikutbildning men kunde likväl skänka Sibelius åtskilliga impulser, ett fängslande tema som Bo Carpelan har skildrat i sin roman *Axel* (1986). Sibelius tillägnade Carpelan sin andra symfoni.

Brevväxlingen, som är av största intresse för både Sibeliusforskningen och en bredare publik, har i litteraturen hittills endast belysts av olika citat och utdrag, men utges nu i sin helhet. Breven ger en gripande och personlig bild av båda parter. Mot Sibelius knappa, skissartade stil står Carpelans vidlyftiga resonemang om allt från vardagliga händelser till politik och religion; han framför synpunkter och reflexioner gällande Sibelius kompositioner och kommer bl.a. med förslag till omarbetningar och visioner om framtida verk. Vännerna diskuterar också recensioner, konsertrepertoarer och orkesterbesättningar. Samtida litteratur och filosofi intresserade båda och diskuteras ivrigt. För utgåvan och kommentarerna står professor Fabian Dahlström som tidigare utgivit bl.a. Jean Sibelius dagbok.

Tom Backmansson, Marie-Sofie Lundström, Tutta Palin och Marju Rönkkö

Hugo Backmansson. Konstnär, officer och äventyrare

ISBN 978-951-583-207-8

Ca 244 s., inbunden, illustrerad i färg, utkommer i augusti

Pris ca 44 €

Konstnär, officer, Marockofarare, schackmästare – Hugo Backmansson (1860–1953) var en sann äventyrare och kosmopolit. Han rörde sig såväl i de kejserliga palatsen i S:t Petersburg som bland sårade på krigsfronten och kamelhandlare i det soldränkta Marocko. Han fick officersutbildning i Fredrikshamn, studerade sedan bataljmåleri i S:t Petersburg med utmärkta vitsord och deltog i rysk-japanska kriget som krigsrapportör och bataljmålare. Trettio år av sitt liv tillbringade han i Ryssland, fram till revolutionens utbrott då han fängslades och utväxlades till hemlandet.

Sin första resa till Nordafrika gjorde Backmansson 1898 då han förälskade sig i ljuset, färgerna och sin blivande hustru, och han återvände många gånger. Han kom att bli känd för sina många skildringar av militärlivet och Nordafrika i akvarell och olja, men han var också en oförtruten porträtt- och landskapmålare i nästan åtta decennier. Trots en professionell karriär som konstutövare hör Backmansson till de föga omskrivna i vårt land. Hans brokiga livsöden har rekonstruerats av sonsonen Tom Backmansson, medan Marie-Sofie Lundström, Tutta Palin och Marju Rönkkö analyserar hans konstnärliga verksamhet. Boken utges i samarbete med Amos Andersons konstmuseum och är rikt illustrerad.

Zacharias Topelius

Ljungblommor

Utgivare Carola Herberts i samarbete med Clas Zilliacus

ISBN 978-951-583-211-5

Ca 600 s., inbunden, utkommer i oktober

Pris ca 40 €

Topelius tre första diktsamlingar, *Ljungblommor* I–III ingår i det första bandet i utgåvan Zacharias Topelius Skrifter. I bandet ingår även kompletterande dikter ur den reviderade utgåvan *Sånger* I. Volymen innehåller också en orienterande inledning av Clas Zilliacus och kommentarer till de enskilda dikterna. En digital utgåva med fullständiga varianter och mer omfattande kommentarer publiceras på www.topelius.fi

Ögonblick och evighet

Kulturskatter i Svenska litteratursällskapets arkiv och bibliotek

Redaktörer Carola Ekrem, Pamela Gustavsson, Mikael Korhonen, Nelly Laitinen, Jessica Parland - von Essen

ISBN 978-951-583-201-6

Ca 200 s., häftad, illustrerad i färg, utkommer i september

Pris ca 26 €

I *Ögonblick och evighet* presenteras ett urval av det omfattande arkivmaterial och de kulturhistoriskt värdefulla boksamlingar som finns på Svenska litteratursällskapet i Finland. Läsaren bjuds på en resa i en fascinerande värld av handskrifter, fotografier, kartor, teckningar och böcker. Här finns mycket att upptäcka och forska i, eller helt enkelt bara glädjas, inspireras eller fångas av och det är också syftet med denna rikt illustrerade bok.

Artiklarna är skrivna av arkiv- och bibliotekspersonalen, som har valt ut sådant ur samlingarna som på ett mångsidigt sätt berättar om den svenska befolkningens historia och kultur i Finland från 1800-talet till nutid.

Anna Perälä

Vackert, vittert, lärt

Jarl Pousars boksamling

ISBN 978-951-583-214-6

Ca 300 s., inbunden, illustrerad i färg, utkommer i november

Pris ca 40 €

Jarl Pousar (1941–2004) hade en livslång fascination för vackra böcker och skapade en unik boksamling, som han donerade till Svenska litteratursällskapet 1998. Här ingår böcker från olika länder och olika tider: skönlitteratur, humaniora, reseskildringar, barnböcker, psalmböcker och kartverk, sammanlagt 2 500 band. I *Vackert, vittert, lärt* beskrivs samlingen ur ett bokhistoriskt perspektiv. Boken är rikt illustrerad i färg.

Stefan Nygård

Henri Bergson i Finland

ISBN 978-951-583-215-3

Ca 250 s., häftad, utkommer i november

Pris ca 28 €

Fransmannen Henri Bergson var 1900-talets första internationella modofilosof. Hans berömda föreläsningar vid Collège de France i början av seklet besöktes av lärjungar från hela världen. I publiken fanns också nordiska filosofer och författare, som bidrog till att sprida hans läror om det skapande livet, tidsflödet och den filosofiska intuitionen utanför Frankrikes gränser. Sin höjdpunkt nådde bergsonismen mellan publiceringen av *Den skapande utvecklingen* (1907) och första världskriget. Efter Nietzsche hade Bergson blivit den fria viljans nya profet som pekade mot en värld bortom positivism och naturalism.

Med Bergson som sökarljus presenterar fil.dr Stefan Nygård nya perspektiv på en brytningstid i Finlands idéhistoria och på de mekanismer som ligger bakom kulturutbyten mellan olika länder. När filosofiska idéer cirkulerar internationellt lämnar de sitt ursprungliga sammanhang bakom sig. I den mottagande miljön blir de föremål för en selektiv tillägnelse och omtolkningar, vilket ger upphov till innovationer och överraskande kombinationer. Idéernas väg från ett nationellt sammanhang till ett annat skildras här genom en diskussion av hur bl.a. Eino Kaila, Rolf Lagerborg och Hans Ruin tog intryck av och kritiskt förhöll sig till Bergson.

Historiska och litteraturhistoriska studier 85

Julia Tidigs & Stefan Nygård (red.)

ISBN 978-951-583-208-5

Ca 350 s., häftad, utkommer i augusti

Pris ca 28 €

Årsboken inleds med en litterär dialog framförd av Ebba Witt-Brattström & Clas Zilliacus vid Svenska litteratursällskapet i Finland 125-årsfest. Jessica Parland-von Essen presenterar en av de tre gustavianerna, Johan Fredrik Aminoff, hans familj och Rilax gård. Charlotta Wolff diskuterar handelspatriciatets kosmopolitism i 1800-talets Finland och Piotr Wawrzenuk skildrar Herman Vendells resa till Gammalsvenskby och Nargö 1881. 150-årsjubilarerna Karl August Tavaststjerna blir uppmärksammas av Arne Toftegaard Pedersen. Juhani Piilonen bidrar med en studie över titlar och utmärkelsetecken i det autonoma Finland och André Swanström undersöker finlandssvenska militärprästers förhållande till den högnationalistiska krigspropagandan under fortsättningskriget. Runebergskulten inom Svenska litteratursällskapet granskas av Agneta Rahikainen. Kanoniseringen av Jarl Hemmer inom det litterära fältet i Finland på 1910- och 1920-talet analyseras av Kristina Malmio och H. K. Riikonen diskuterar Yrjö Hirn som kulturhistoriker. Rebecka Eklund följer spår av bildkonst i Peter Sandelins 1980-talsdiktning.

Tuija Laine

Carl Fredrik Fredenheim
– en nyhumanist och hans klassiska bibliotek

ISBN 978-951-583-210-8

Ca 180 s., inbunden, illustrerad, utkommer i augusti

Pris ca 30 €

Carl Fredrik Fredenheim, född och uppvuxen i Åbo, gjorde en uppmärksammad karriär i det sena 1700-talets Sverige. Han arbetade först inom utrikesförvaltningen, därefter vid hovet och slutligen som chef för det nyinrättade kungliga museet, där statens konstsamlingar förvarades. Hans gjorde en betydande insats som förmedlare av böcker och konstföremål från kontinenten, framför allt Italien och Rom, till svenska samlare, museer och bibliotek. Genom sin museitjänst och posten som överintendent för Sveriges konstakademi ansvarade Fredenheim vid tiden kring sekelskiftet 1800 i praktiken för allting som på riksnivå hade att göra med bildkonst.

I likhet med sin far, biskopen i Åbo och senare ärkebiskopen Carl Fredrik Mennander, samlade Fredenheim också böcker och konstföremål för eget bruk. I *Carl Fredrik Fredenheim. En nyhumanist och hans klassiska bibliotek* är det framför allt Fredenheims boksamling som står i centrum. Docent Tuija Laine tecknar i sin inledning ett fylligt porträtt av Fredenheim, där såväl uppväxten och utbildningen i Åbo som Fredenheims senare verksamhet som samlare och museiman belyses ur olika synvinklar. Diskussionen kompletteras av hans egen beskrivning av sin boksamling, som här publiceras för första gången. I boken återges också i faksimil den auktionsförteckning över Fredenheims bibliotek som sammanställdes efter hans död.

Ann-Marie Ivars

Sydösterbottnisk syntax

ISBN 978-951-583-213-9

Ca 300 s., häftad, utkommer i november

Pris ca 30 €

Det finns förhållandevis lite forskning om syntaxförhållandena i svenska och nordiska dialekter. *Sydösterbottnisk syntax* beskriver fras- och satsläran i sydösterbottnisk dialekt. Undersökningsmaterialet för studien är framför allt från Övermark, Närpes och Lappfjärd från tiden 1967–1982 och beskriver seder och bruk vid livets och årets högtider.

Oscar Nikula

Augustin Ehrensvärd 1710–1772

ISBN 978-951-583-209-2

Ca 580 s., häftad, utkommer i juni

Pris ca 32 €

Greven, fältmarskalken och fortifikatören Augustin Ehrensvärds inflytande på Finlands försvarshistoria var betydande. Han planerade sjöfästningen Sveaborg utanför Helsingfors och var också den som namngav fästningen 1750. Sjöfästningen Svartholm utanför Lovisa planerades också av honom och på hans initiativ grundades en särskild skärgårdsflotta som patrullerade Finska vikens kust. Ehrensvärd intresserade sig mycket för kultur och bildning. Han lärde sig finska, engagerade sig i skolfrågor på Sveaborg och tecknade gärna landskapskisser som publicerades bl.a. i hans verk ”Anteckningar under en resa i Finland år 1747”. Ehrensvärd, född och uppvuxen i Sverige, kom att tillbringa en stor del av sitt liv i Finland och begravdes till slut på Sveaborg.

Med anledning av Augustin Ehrensvärds 300-års jubileum ger litteratursällskapet ut Oscar Nikulas biografi från 1960 i nytryck.

På finska

Kari Tarkiainen

Ruotsin Itämaa. Esihistoriasta Kustaa Vaasaan

ISBN 978-951-583-212-2

Ca 330 s, inbunden, illustrerad

Pris ca 40 €

Översatt av författaren

Originaltitel *Sveriges Österland. Från forntiden till Gustav Vasa.*

Finlands svenska historia del I (2008)

Ruotsin Itämaa käsittelee Suomen esihistoriaa, keskiaikaa ja 1500-lukua. Ruotsalaiset ja kehittyvä Ruotsin valtakunta vakiinnuttivat asemansa Pohjanlahden itäpuolella, ja alueista, joita ensin kutsuttiin ”Itämaaksi”, tuli vähitellen olennainen osa pohjoista kuningaskuntaa. Kirja käsittelee Suomen historian keskeisiä kysymyksiä, ottaen huomioon erityisesti suomen ja ruotsin kielten aseman, talouden ja asutuksen, kirkollisen organisaation, hallintohistorian ja kulttuurimuodot niin maaseudulla kuin kaupungeissakin.

Klassisia kiistakysymyksiä kuten ruotsalaisten saapuminen Suomeen, ensimmäiset ristiretket ja kysymys siitä, mitä paikannimet kertovat kieli- ja asutushistoriasta, käsitellään kattavasti. Perintöä vanhimmalta Ruotsin ajalta valotetaan monelta kannalta, uusimpaan tutkimukseen nojautuen.